

Zmiany w zakresie zawodów i nierówności płacowe – Europejski Monitor Zatrudnienia 2017

Wprowadzenie

W 2016 r. zatrudnienie w UE wreszcie powróciło do poziomu sprzed światowego kryzysu finansowego. Ożywienie gospodarcze, które rozpoczęło się w 2013 r., spowodowało utworzenie 8 milionów nowych miejsc pracy netto. Większość z tego nowego zatrudnienia netto powstało w sektorze usług, ale odnotowano również znaczną poprawę w sektorze produkcji, gdzie powstało około 1,5 mln nowych miejsc pracy.

W szóstym rocznym sprawozdaniu Europejskiego Monitora Zatrudnienia, przedstawiono szczegółowo ostatnie zmiany (zaobserwowane od drugiego kwartału 2011 r. do drugiego kwartału 2016 r.) w zatrudnieniu na poziomie poszczególnych państw członkowskich oraz zbiorczo na poziomie UE. W części 1 sprawozdania zastosowano „podejście oparte na miejscach pracy” w celu opisanie zmian ilościowych w zatrudnieniu (liczby miejsc pracy utworzonych lub zlikwidowanych i w jakich sektorach) oraz jakościowych (jakiego rodzaju były to miejsca pracy, głównie w ujęciu przeciętnego wynagrodzenia za godzinę). W bardziej analitycznej części 2 omówiono rolę, jaką odgrywają zawody w strukturze europejskich nierówności płacowych i w jakim stopniu obserwowane wzorce polaryzacji i modernizacji zatrudnienia przyczyniły się do trendów w zakresie nierówności płacowych w ostatnich dziesięciu latach.

Kontekst polityki

Unijna strategia „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu obejmuje zobowiązanie w zakresie wspierania wysokiego poziomu zatrudnienia i wydajności. Oznacza to ponowne skupienie się na celach wcześniejszej strategii lizbońskiej, tj. „lepszyc i liczniejszych miejscach pracy”. Potrzebne jest więcej miejsc pracy w celu rozwiązania problemu niedopuszczalnie wysokich poziomów bezrobocia. Jeśli jednak Europa ma ponownie skutecznie podnosić poziom życia obywateli w rozrastającej się, zintegrowanej gospodarce globalnej, potrzebuje także

lepszyc i bardziej wydajnych miejsc pracy.

W opracowanym w 2012 r. przez Komisję Europejską pakiecie dotyczącym zatrudnienia („W kierunku odnowy gospodarczej sprzyjającej zatrudnieniu”) wskazano sektory, w których wzrost zatrudnienia uznano za najbardziej prawdopodobny; są to służba zdrowia, technologie informacyjne i komunikacyjne, usługi osobiste i usługi dla gospodarstw domowych, a także obiecująca, choć trudna do zdefiniowania kategoria „zielonych miejsc pracy”. Przyjęte w sprawozdaniu podejście oparte na miejscach pracy zapewnia aktualne dane na temat poziomu zatrudnienia i jakości miejsc pracy w sektorach i zawodach wykazujących tendencję wzrostową i spadkową.

Podejście oparte na miejscach pracy zostało wymyślone w latach dziewięćdziesiątych XX w. w Stanach Zjednoczonych przez laureata nagrody Nobla Josepha Stiglitz, a następnie dopracowane przez Erika Olina Wrighta i Rachel Dwyer. Konkretne pytanie, którego dotyczyły początkowe prace Amerykanów, tj. czy wzrost liczby miejsc pracy osiągnano kosztem jakości pracy, z czasem stało się bardziej zróżnicowane. Podejście oparte na miejscach pracy zostało wykorzystane w szczególności do oceny stopnia, w jakim struktura zatrudnienia w krajach rozwiniętych ulega polaryzacji, co prowadzi do „kurczenia się” miejsc pracy w średnim przedziale płacowym, bądź modernizacji, w miarę wzrostu podaży wysoko wykwalifikowanych pracowników. Jako że zatrudnienie na niektórych rynkach pracy ulega polaryzacji, badanie odnosi się również do powszechnych obaw dotyczących wzrostu nierówności w tym zakresie.

Kluczowe ustalenia

Zmiany w zatrudnieniu w latach 2011–2016

- W drugim kwartale 2016 r. w Unii Europejskiej osób pracujących było o osiem milionów więcej niż trzy lata wcześniej. Wzrost zatrudnienia od 2013 r. tylko w umiarkowanym stopniu objął dobrze płatne miejsca pracy. Nastąpił również znaczny wzrost liczby miejsc pracy w niskim i średnim przedziale płacowym, co odpowiada ożywieniu napędzanemu konsumpcją.

- W dłuższej perspektywie czasu (od końca lat dziewięćdziesiątych XX w.) wzrost lepiej płatnych miejsc pracy następował nadal szybciej niż w pozostałych przedziałach płacowych. Miało to miejsce zarówno w okresach recesji, jak i w innych okresach.
- Ponad 7 na 10 miejsc pracy w UE znajduje się obecnie w sektorze usług, który samodzielnie zwiększył liczbę miejsc pracy w UE o ponad 8 milionów od roku 2011. Ostatni wzrost zatrudnienia w sektorze usług był spolaryzowany asymetrycznie, przy czym największe wzrosty zatrudnienia odnotowano na samym szczycie i na dole rozkładu płac.
- Od 2013 r. o 1,5 miliona osób wzrosła również liczba zatrudnionych w sektorze produkcji. Większość tego wzrostu dotyczyła stanowisk technicznych, specjalistycznych i zarządczych w kwintyli najwyższych płac, a nie tradycyjnych stanowisk produkcyjnych dla pracowników fizycznych. Proporcjonalnie państwa UE-13 (które przystąpiły do UE po 2004 r.) były głównymi beneficjentami nowych miejsc pracy netto w sektorze produkcji.
- W wielu szybko rozwijających się dużych firmach znacznie wzrósł udział starszych pracowników, co sugeruje, że długie okresy życia zawodowego i późniejsza emerytura są równie ważne w wyjaśnieniu ostatniego wzrostu zatrudnienia, co ponowny wzrost dynamiki rynku pracy.

Zmiany w zakresie zawodów i nierówności płacowe

- Zawody odgrywają ważną rolę w strukturze nierówności płacowych w Europie. Wynika to po części z tego, że zawody pośrednio wpływają na nierówności płacowe poprzez inne czynniki, takie jak kapitał ludzki, klasa społeczna i segregacja ze względu na płeć lub wiek. Zawody wywierają jednak również własne skutki w odniesieniu do nierówności płacowych, prawdopodobnie w wyniku konkretnych mechanizmów, takich jak licencjonowanie zawodowe, weryfikacja kwalifikacji czy systemy przygotowania zawodowego.
- Pomimo że w całej Europie istnieją różnice w poziomie nierówności płacowych, struktura zawodowa stanowi niezwykle podobne ramy rozkładu płac we wszystkich państwach. Rozkład wariacji wynagrodzeń w zależności od zawodów i w ich ramach oraz hierarchia wynagrodzeń w zależności od zawodów (w których zawodach zarabia się więcej, a w których mniej) są zasadniczo takie same we wszystkich krajach. Aspektami, które różnią się w poszczególnych państwach, są rzeczywiste różnice między wynagrodzeniami płaconymi w różnych zawodach oraz zakres, w jakim są one pogrupowane w szersze klasy lub powiązane z różnicami pod względem kapitału ludzkiego.
- Pomimo pogłębiania się i rozpowszechniania polaryzacji miejsc pracy w Europie w następstwie wielkiej recesji dynamika zmian w zawodach nie doprowadziła w ostatnich dziesięciu latach do zmian w zakresie nierówności płacowych. Zmiany w rozkładzie płac w ramach zawodów miały znacznie większe konsekwencje dla ogólnych tendencji w zakresie nierówności płacowych niż zmiany płac w zależności od zawodu lub zmiany w strukturze zawodowej.

Dalsze informacje

Sprawozdanie „Zmiany w zakresie zawodów i nierówności płacowe – Europejski Monitor Zatrudnienia 2017” jest dostępne na stronie internetowej <https://www.eurofound.europa.eu/publications>

Dodatkowych informacji udziela Enrique Fernández-Macías, kierownik ds. badań, pod adresem efe@eurofound.europa.eu.